

Kuvâ-yı Millîye

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmasının ardından, galip devletler ile Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmış, bu antlaşmanın hükümleri doğrultusunda bu devletler Osmanlı topraklarını işgal etmişlerdir. Ateşkesi takip eden günlerde işgallere karşı oluşan çeşitli iç gelişmelerin yanı sıra 18 Ocak 1919 günü Paris'te toplanan Barış Konferansı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun geleceğini ilgilendiren önemli kararlar alınmıştır. Millî Mücadele'nin en önemli başlangıç hadiselerinden biri olan İzmir'in işgali kararı da bu konferansta alınmıştır.

İzmir'in işgal edileceği haberi duyulur duyulmaz 14 Mayıs'ta şehirde hareketlenme başlamıştır. İzmir Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Redd-i İlhak Komitesi aracılığıyla halkı mitinge çağırmış, bölgenin Yunanistan'a verilmesi protesto edilmiş, işgal haberi telgraflarla Anadolu'nun dört yanına ulaştırılmıştır. Anadolu'da pek çok kent, kasabalarda düzenlenen mitinglerle işgalin kabul edilemeyeceği tüm dünyaya duyurulmuştur. İşgalin niteliği ve oluş biçimi Türk halkını uyarmış ve tehlikenin büyüklüğünü göstermiştir. İşte Batı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye böyle bir zamanda çözüm olarak gündeme gelmiş ve düzenli bir ordu olmadığı için halk nazarında tepki olarak ortaya çıkmıştır.

İzmir'in işgalinden itibaren istilacı güçlere karşı birlikte hareket etmek için, Batı Cephesinde olduğu kadar güney ve güney doğu bölgelerinde de "Kuvâ-yı Milliye" adını verdiğimiz direniş birlikleri kurulmuştur. Kuvâ-yı Milliye'nin oluşumuna neden olan etkenleri: Osmanlı Devleti'nin I. Dünyanın Savaşı'ndan yenilgiyle çıkması, Mondros Ateşkes Antlaşması uyarınca Türk ordusunun terhis edilmesi, İtilaf Devletlerinin Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerini tek taraflı uygulayarak savunmasız kalan Anadolu'yu yer yer işgal etmeleri, İşgalcilerin halka zulmetmesi, Hükûmetin Nasihat Heyetleri ve ordu müfettişlerini teşkil edip Anadolu'ya göndermiş olmasına rağmen otoriteyi sağlayamaması, Osmanlı Hükûmetinin Türk halkının can ve mal güvenliğini koruyamaması, halkın toprak ve vatanına bağlılığı, bağımsız yaşama isteği şekilde sıralayabiliriz.

Kuvâ-yı Milliye tabiri tarihimizde “*millî kuvvetler*” düzenli olmayan silahlı birlikler ve kuvvetler için kullanılan bir tanımlamadır. Kuvâ-yı Milliye kavramı Millî Mücadele ile özdeşleşmiştir. Milli Mücadele öncesinde bu kavram, Türk Milleti’nin kurtuluşunu sağlayacak bir örgütün adı olmanın da ötesinde, bir simge, bir slogan olarak kullanılmıştır. Kuvâ-yı Milliye adını verdiğimiz kuvvetler düşmana karşı ülkenin korunması ve savunmasının pekiştirilmesi yanında birlik ve beraberliği sağlamayı hedeflenmişlerdir.

Mustafa Kemal Paşa’nın anlatımına göre, düşmanın çemberi altında olan hükümetin emirlerini ordu yerine getirecek durumda değildir. Bu yüzden ki vatanı korumadan ibaret olan esas görev, doğrudan doğruya milletin kendisine yöneltmiş bulunmaktadır.

Direnış hareketleri Millî Mücadeleye inanan komutanların, mülki amirlerin ve halkın ileri gelenlerinin işbirliği ile teşkilatlanmış, bu amaçla mahallî teşkilat ve heyetler oluşturulmuştur. Böylece hem Kuvâ-yı Milliye’nin faaliyetleri daha sistemli hale getirilmiş hem de Kuvâ-yı Milliye’nin kısa zamanda diğer şehir ve kasabalarda da oluşturulması sağlanmıştır.

Kuvâ-yı Milliye dar anlamı ile düzenli ordu birlikleri dışında bir tür gerilla savaşı ile mücadele veren, sevk ve idareleri merkezî bir komutanlığa bağlı olmayan gruplardı. Geniş anlamda ise İstiklal Harbi’nin bütününü ifade ediyordu. Aynı zamanda siyasi ve askerî içerikli idi. Nitekim Millî Mücadele’nin başlarında düzenli ordu birlikleri ile değil de milis kuvvetleri ile mücadeleye girişilmesinin asıl sebebi, Mondros Mütarekesi gereği Osmanlı ordusunun büyük ölçüde terhisi, lağvı ve dağıtılması idi. Bu nedenle 1918’den 1920 yılına kadar Anadolu’da millî hareketin, ordunun kontrol altına alınmasına kadar geçen zaman zarfında Kuvâ-yı Milliye etkin bir rol oynamıştır.

Kuvâ-yı Milliye’nin oluşumunda Batı Anadolu’da Yunan işgali ve yerli Rum çetelerinin eylemleri yanı sıra Güney bölgelerinde Fransız işgalleri, Ermeni çetelerinin faaliyetleri etkili olmuştur. İzmir’in işgalinden önce bir direniş fikri oluşturmaya çalışan Redd-i İlhak Cemiyeti, kararsız insanları etkilemekte zorlanıyordu. Yunan işgalinin yaptığı maddi-manevi tahribatın şiddeti kararsız insanları da Kuvâ-yı Milliye hareketinin içine çekti. Bu direniş fikrinde etkili olan toplumsal guruplar ise şu unsurlardan oluşmaktadır: 1- Din adamları 2- Bürokrat şahıslar (mutasarrıf, kaymakam vb.) 3- Askerî rical 4- Efeler, zeybekler ve eski komitacılar 5- Eşraf ikiye ayrılmıştır. Bir gurup esnaf bu direniş hareketine destek verirken bir gurup eşraf destek vermemiştir.

Kararsız olanlar, işgallerin etkisini yakından hissettikçe direniş hareketine katılmışlardır. Yaş guruplarında ise çocuklardan yaşlılara kadar işgallerden tedirgin olan herkes bu direniş hareketinin içinde yer almıştır.

Kuvâ-yı Milliye adı verilen ilk ulusal güç Balkan Savaşı döneminde oluşturulmuştu. Osmanlı ordularının çöküşü durumunda Anadolu’da millî bir gerilla hareketi imkanı İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından planlanmış, M. Kemal Paşa’nın Anadolu’ya ayak basmasından aylar evvel İzmir, Erzurum, Trabzon, Edirne gibi vilayetlerde çalışmalar yapılmıştı. Yunan işgallerinin başlaması üzerine 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey 23 Mayıs 1919’da Harbiye Nezaretine sunduğu bir raporda, Anadolu’yu işgalden kurtarmak ve “*durumu düzeltmek için*” en iyi önlemin Kuvâ-yı Milliye örgütü kurmak olduğunu belirtmişti. Bu yüzden Kuvâ-yı Milliye Batı Anadolu’da Yunan işgali öncesinde doğan siyasal otorite boşluğunu doldurmak ve bölgenin işgali durumunda işgalcilere karşı direniş göstermek amacıyla kurulmuştur.

Kuvâ-yı Milliye guruplarını yapısal olarak asker kökenliler ve sivil kökenliler olarak ikiye ayırabiliriz. Asker kökenlilerde millî mücadele sırasında bizzat silahaltında bulunanlar M Şefik (Aker), Albay Kazım (Özalp), Albay Bekir Sami (Günsav)

ilk akla gelen isimlerdir. Asker kaçakları, askerlikten emekliye ayrılmış olanlar, hükûmet tarafından askerlikten çıkarılanlar, ya da istifa ederek ayrılanlar da bu grup içinde yer almışlardır. Kuvâ-yı Milliye'nin içinde yer alan asker kökenli grup arasında önemli sorun yaşanmamıştır.

Yunan işgalinin yarattığı büyük felaket karşısında mutasarrıf, müftü, kaymakam, eşraf, öğretmen, gazeteci kesimlerinden aydınlarda önce kendi aralarında güç birliği etmişler ve sonra da halkı örgütlemeye çalışmışlardır. Kuvâ-yı Milliye'nin sivil grupları içinde çok farklı kesimlerden unsurlar bulunuyordu. Bunlar arasında Yörük Ali, Demirci Mehmet, Danişmentli İsmail, Ali Orhan, Durmuş Ali, Gökçen, Sökeli Ali, Dokuzun Hasan- Hüseyin Efeler, Sancaktarın Ali, Mesutlarlı Mestan, Keleş Mehmet, Koca Mustafa gibi efeler yanında askerlik çağına gelmiş gençler de Heyet-i Milliyeler eliyle Kuvâ-yı Milliye gruplarına katılmışlardır. Bu arada asker kaçaklarından, hapishaneden çıkarılanlar, devlet tarafından arananlar yanında macera arayanlar, işsizlik ve ekonomik zorluklar nedeniyle Kuvâ-yı Milliye'ye katılanlar da olmuştur. Yaşadıkları bölgenin işgal edilmesi karşısında Kuvâ-yı Milliye'ye yoğun bir geçiş olmuştur. Kuvâ-yı Milliye'nin ikmali maddi ve manevi bir destekle bölge halkları tarafından sağlanıyordu. Çoğu zaman bu görev, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tarafından yapılıyordu. Bu cemiyetler hem dağınıklığı önlemek hem de iâşe ikmali konusunu kolaylaştırmak için bölgede 10'a yakın kongre düzenlemişti. Parasal kaynak halktan bağış yoluyla sağlanıyordu. Silah ikmali ise halk vasıtasıyla ve Kuvâ-yı Milliyeciler aracılığıyla özellikle İtalyan işgal bölgesi üzerinden sağlanıyordu. Bazen yanlış uygulamalarda görülüyordu. TBMM'nin açılmasında kısa bir süre sonra kurulan Müdafaa-i Milliye Vekâleti tarafından ikmal işleri daha düzenli bir hale getirilmiştir.

Kuvâ-yı Milliye'nin yapısı da askerî birliklerinin düzeninden çok uzaktır. Her grup genellikle kendisinin bağlı olduğu efenin ya da geldiği yerin adı ile anılmaktadır. Kuvâ-yı Milliye birliklerine çete müfreze, posta, akıncı müfrezesi gibi her bölgede ayrı ayrı isimler verilmiştir. Kuvâ-yı Milliye birlikleri iki oymağa ayrılmış olup birincisine müfreze, diğerine de posta adı verilmiştir. Kuvâ-yı Milliye müfrezeleri genellikle 30-40-50 kişilik gruplardan oluşturulmuştur. Kuvâ-yı Milliye sıradan bir çete örgütlenmesi değildi. Kendi içinde yarattığı bir hiyerarşik düzeni ve kuralları olan bir yapısı vardı. İngilizlerin istihbarat bilgilerine göre Bergama, Soma, Akhisar, Salihli, Ödemiş, Aydın yörelerinde faaliyet gösteren Kuvâ-yı Milliyecilerin sayısı 33-34 bin arasındaydı. Batı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye örgütlenmesi içinde yer alanların sayısı hakkında çeşitli kaynaklarda farklı ifadeler yer alsa da bu rakam 12-15 bin arasında değişebiliyordu. Gerilla savaşının her türlü yöntemini uygulayan Kuvâ-yı Milliye birlikleri sınırlı sayıdaki savaşçısı ve silah gücü ile düzenli ordu kuruluncaya kadar Batı Cephesinde Yunan ordusunu oyalama görevini başarıyla yerine getirmişlerdir.

İzmir'in Yunan birliklerince 15 Mayıs 1919 tarihinde işgali Türkiye'nin siyasal gündemine daha önce bulunmayan ve acil olarak çözümlenmesi gereken yeni bir sorun getiriyordu. Bu sorunda Yunan yayılmasının durdurulmasıydı. Yunan yayılması bir merkezden planlanıyordu ve emrivakilerle Ege Bölgesi'ndeki işgal alanını büyütme çalışıyordu. Böyle bir merkezden ve planlı yayılmaya karşı koyabilmek gerçekten zor görünüyordu. Bunun için siyasal, askerî ve toplumsal bir bütünleşmeye ihtiyaç vardı.

Nihayet direniş kademe kademe ortaya çıkmış, yerel ölçekte örgütlenme gerçekleşmiştir. Yunan kuvvetlerinin Büyük Menderes Havzası'ndaki ilerlemesi 27 Mayıs'ta Aydın, 4 Haziran'da Nazilli'yi işgal etmesi üzerine durmuştu. Yunanlıların bu vadi boyunca küçük birliklerle işgali genişletmesi "vur kaç" tipi saldırıya olanak veren bir cephenin oluşması demektir. Büyük Menderes Vadisi'nin güneyi tamamen İtalyan işgal bölgesiydi. Bu bölgede yer alan millî kuvvetler bir izlemeye uğramadan Yunan kuvvetlerine baskın yapabiliyorlardı. Bu nedenle Söke'den başlayarak Sarayköy'e kadar Büyük Menderes boyunca bir dizi direniş merkezî oluşturulmuştur.

Denizli’de 29 Mayıs 1919 günü, Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi başkanlığında Denizli Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhak Cemiyeti kurulmuştu. Cemiyet üyeler arasında işbirliği yaparak öncelikle silahlı gönüllüler yazılması için uğraş verdi. İlk kurulan gönüllü birliğin başına, Ödemiş’ten Denizli’ye gelmiş olan Komiser Hamdi Bey seçilirken daha sonra oluşturulan Millî Menderes Müfrezesinin başına da Topçu Binbaşı İsmail Hakkı Bey getirilmiştir.

İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali sonrası Batı Anadolu’da doğrudan doğruya halk örgütlenmesiyle oluşan Kuvâ-yı Milliye içinde en etkili yerlerden biri Ödemiş’ti. Ödemiş’teki örgütlenme Kuvâ-yı Milliye için önemli bir model oluşturmuştur. Ödemiş aynı zamanda tüm Batı Anadolu’da Yunan birliklerine karşı silahlı, etkin ve tamamen sivillerin katılımıyla oluşan ilk örgütlü yerel direnişin adı olmuştur. Ödemiş’te Kaymakam Bekir Sami ve Jandarma Yüzbaşı Tahir’in çabaları ile eli silah tutanlar kentin savunmasına çağrılırken oluşturulan birliğe “*Ödemiş Kuvâ-yı Milliyesi*” adı verilmişti. Ödemiş’teki örgütlenme Batı Anadolu’da “*İlkkurşun Savaşı*” ile birlikte Küçük Menderes Bölgesi’nde Yunan işgalinin yayılmasını önlemek amacıyla Fata Baskını, Birgi Baskınları, Kemerdere Savaşı, Adagide Savaşı, Üçyol Savaşı, Köşeler Savunması, Üzümderesi Baskını, Bozdağ Çatışması, Kaymakçı Savunması, Seyrekli Savaşı gibi irili ufaklı pek çok muharebeye imza atmıştır.

Aydın’da İzmir’in işgali öncesi direniş arayışları sonuç vermemiş, Yunanlılar İzmir’i işgal ettikten sonra 27 Mayıs 1919’da üç koldan Aydın’a girerek şehri işgal etmişti. Aydın’da ilk direniş merkezî Çine’de ortaya çıktı. Çine’nin direniş merkezî olmasında 57.Tümen’in ve onun komutanı Albay Şefik’in büyük etkisi olmuştur. Yörük Ali ve Killioğlu Hüseyin Efe onun çağrısıyla Çine’ye geldiler. Aydın’da ilk Kuvâ-yı Milliye birlikleri 6 Haziran 1919’daki toplantıdan sonra oluştu. Çine yöresindeki örgütlenme de Kuvâ-yı Milliye düşüncesinin sahibi Albay Şefik Bey olsa da bölgede önemli bir milis gücü olarak Yörük Ali Efe Müfrezesi vardı.

16 Haziran 1919 günü Yörük Ali Efe’nin başında bulunduğu Kuvâ-yı Milliye müfrezelerinin ilk olarak gerçekleştirdiği tahrip ve baskın, Malgaç Çayı üzerindeki demiryolu köprüsü ve bunun muhafazasıyla görevli Yunan kıtasına yapıldı. Müfreme Malgaç Baskını’nı gerçekleştirerek Nazilli bölgesine ilerleyen Yunan birlikleri ile Aydın ve çevresinde bulunan Yunan birlikleri arasındaki bağlantıyı kesti ve Yunan birlikleri Nazilli’den hızla geri çekilerek Aydın şehrinin batı yakasına kadar geldiler. Yunanlılar Aydın ve çevresinde hâkimiyetlerini tesis etmekte zorlandılar. Ayrıca Erbeyli Baskını’nın (20-21 Haziran 1919) da bu süreç içerisinde gerçekleşmesi, Yunanlıların bölgedeki tüm planlarını bozdu.

Bu arada yine Aydın bölgesindeki Kuvâ-yı Milliye birliklerinin savaşıyla ilk kez bir şehir (Aydın şehri) Yunan askerlerinden kurtarılmıştır. Bölgede kontrolü kaybeden Yunanlılar toparlandıktan sonra ikinci kez 6 Temmuz 1919’da Aydın’ı işgal ettiler ve bölgede korkunç bir mezalime başladılar. Kuvâ-yı Milliye düzenli ordu kuruluncaya kadar Büyük Menderes bölgesinde Eğrek baskını, Köprübaşı Savaşı, Dağeymir Savaşı, Kızılçay Pususu, Umurlu Savaşı, Ovaeymir Savaşı, Çayyüzü Çatışması, Köşk savunmalarını gerçekleştirmiştir.

Aydın sancağının bulunduğu bölgede Kuvâ-yı Milliye sürecinin en canlı yaşandığı yerlerdendi. İlk direniş hareketleri bu bölgede hayat bulmuştur. Aydın’da başlayan direnişin mimarları Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe, Durmuş Ali Efe, Mesutlarlı Mestan Efe, Sökeli Cafer Efe, Danişmentli İsmail Efe, Sancaktarın Ali Efe, Zurnacı Ali Efe, Tekeli İsmail Efe, Orhaniyeli Kara Durmuş Efe, İmamköylü Çete Ayşe, Binbaşı Hacı Şükrü, Binbaşı İsmail Hakkı, Arap Yüzbaşı Nuri, Kurmay Yüzbaşı Selahattin, Yüzbaşı Faik, Yüzbaşı Rifat, Teğmen Zekai, Teğmen Kadri, Teğmen Selami, Yedeksubay Necmettin, Hacı Süleyman Efendi, Mahmut Esat Bey, Asaf Beyler oldular.

Ayvalık ve Bergama yöresinde Kuvâ-yı Milliye birliklerinin oluşturulmasında Ali Çetinkaya, Edremit Kaymakamı Köprülü

Hamdi, Pelitköylü Mehmet, Ayazmendli Nazmi ve Kırkağaçlı Mehmet Emin büyük rol oynamışlardı. Alaşehir Kuvâ-yı Milliyesinin kurulmasına Albay Bekir Sami Bey (Günsav) ile kasabanın ileri gelenlerinden Musta Bey öncülük etmişlerdir. Salihli Kuvâ-yı Milliye Komutanlığını Yüzbaşı Tahir Bey üstlenirken, Yüzbaşı Rahmi (Apak) de ayrı bir birlik oluşturmuştu. Postlu Mestan Efe'de kendilerine yardımcı olmuştur.

Denizli'de Kuvâ-yı Milliye örgütlenmesini Müftü Ahmet Hulusi ile Mutasarrıf Faik (Öztrak) yürütmüşlerdir. Tavaslı Ömer'de Sarayköy'de bir süvari birliği oluşturarak Binbaşı Hakkı'nın emrine vermişti. Yunan kuvvetlerinin 22 Mayıs 1919'da Selçuk'a girmeleri Denizli'de Binbaşı İsmail Hakkı Bey ile Müftü Ahmet Hulusi Efendi'nin Aydın ve Nazilli ile işbirliği içerisinde halktan silahlı çetelerden bir kuvvet oluşturulması yönünde harekete geçmelerine yol açmıştır. İzmir ve Aydın'ın işgalinin yarattığı heyecan sonucu Denizli'de Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi kurulmuştur. Denizli Redd-i İlhak hareketi Tavas'ta, Çal'da, Çivril'de, Sarayköy'de, Buldan'da, Kadıköy (Babadağ) de Redd-i İlhak hareketinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Redd- İlhak Heyetlerinin bulunduğu yerlerin isimlerini taşıyan müfrezeler Aydın bölgesinde gerçekleştirilen baskın ve savunma savaşlarında önemli yararlılıklar göstermiştir.

Muğla'da ise İtalyan işgali altında mahalli halk ile Demirci Mehmet ve Yörük Ali Efe'nin girişimleriyle oluşan Kuvâ-yı Milliye teşkilatı Güneybatı Anadolu bölgesinde Aydın cephesindeki tüm mücadelelerde olduğu gibi iase ve iane temininde de yararlılıklar göstermiştir. İzmir'in işgalinden sonra 16 Mayıs 1919'da Muğla'da "Menteşeliler Müdafaa-ı Vatan Cemiyeti" kuruldu. Bunun yanında Muğla'nın diğer ilçelerinde olduğu gibi Muğla-Aydın sınırında önemli bir keşişim noktası olan Milas ilçesinde de bir Kuvâ-yı Milliye Komitesi oluşturuldu. Bu komite kendilerinin stratejik önemini çok iyi bildiği için hem Muğla'daki Kuvâ-yı Milliye hem de Çine'deki 57.Tümen ile sıkı ilişki içine girdi ve ortak hareket etmeye başladı. Serdengeçtiler ile Muğlalıların oluşturduğu "Menteşe Grubu" Köşk Cephesi'nde Çayyüzü'nde millî kuvvetlerle birlikte önemli işler yaptılar.

29 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar Ayvalık'ı işgal edince özellikle Edremit Kaymakamı Hamdi Bey'in önderliğinde bölgenin Yunan işgalinden kurtarılması için Edremit, Burhaniye, Ayvalık'ta Müdafaa-ı Hukuk-u Milliye Cemiyeti etrafında millî kuvvetler bir araya getirilmişti. Bölgede işgal güçlerine karşı gerçekleştirilen en büyük baskın Akbaş Cephaneliği baskınıdır. Kuvâ-yı Milliye'nin baskını sonrası kaçırılan silah ve cephaneler İngilizleri kızdırmış onları endişeye sevk etmişti. Ancak bu umutlu hava Hamdi Bey'in Anzavur'un adamları tarafından öldürülmesi ile dağılmış, büyük ümitler bağlanan ve Batı Cephesi için çok önemli olan silah ve cephaneler yok olmuştu. Tek sevindirici taraf ise silah ve cephanenin İtilaf devletlerinin eline geçmemesi idi.

Bu arada Kuvâ-yı Milliye konusunda bölgede bazı düzenlemeler de yapılmıştır. Kuzeybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye kontrol altına alınmaya çalışılırken teşkilat disipline edilmek isteniyordu. Kuvâ-yı Milliye kıtalarının iase ve geri hizmetlerini sağlamak amacıyla her cephe için bir menzil müfettişliği kurulmuştur. Üç menzil müfettişliğinden ilki Ayvalık, ikincisi Soma, üçüncüsü Akhisar'da hizmet görecekti.

Batı Anadolu'da yapılan kongrelerin Kuvâ-yı Milliye'nin bölgede gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. İzmirli aydınların önderliğinde 17 Mart 1919'da İzmir'de toplanan İzmir Müdafaa-ı Hukuk Kongresi'nden sonra beşi Balıkesir, üçü Nazilli, biri Alaşehir, birisi Uşak ve biri de Afyonkarahisar'da olmak üzere on kongrenin yanı sıra pek çok toplantı gerçekleştirilmiştir.

28 Haziran 1919'da I. Balıkesir Kongresi'nde millî bütünlüğün korunması ve işgalin protesto edilmesi yolundaki çalışmalar yanında 26 Temmuz 1919'da yapılan II. Balıkesir Kongresi'nde de Ulusal Bağımsızlık Savaşına taraftar

grupların bir çatı altında toplanması başarılmıştır. Kongre Kuzeybatı Anadolu'da mahallî birliği sağlamış, yerel nitelikte Redd-i İlhak Heyetlerini kendi kurduğu Harekât-ı Milliye'ye bağlamıştır. 16 Eylül 1919'da toplanan II. Balıkesir Kongresi'nin 18-22 Eylül 1919 tarihli oturumlarında, Alaşehir Kongrelerinde kabul edilen "Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Teşkilatı Yönetmeliği" hazırlanmış, millî alay ve menzil müfettişlerinin seçimi de karara bağlanmıştı.

Batı Anadolu'daki mücadele, asker kökenli kişilerin; silahlı direnişi örgütlemesi, var olan düzenli askerî gücü kullanmaları, sivilleri eğitmeleri, bölgede güvenliğin sağlanması gibi görevler almalarına karşın hareketin daha çok sivillerin yönetimi altında geliştiği dikkat çekmektedir. Batı Anadolu'da kurulan Heyet-i Milliyeler hemen ardında oluşan Heyet-i Merkeziyeler ve Kuvâ-yı Milliye örgütleri sosyal, siyasal, mali, askerî faaliyetlerine karşın Heyet-i Temsiliye'nin yaptığı gibi İstanbul Hükûmetlerine karşı ihtilalci bir yönetim oluşturmak yoluna gitmemişlerdir.

Yunan işgali ile birlikte Batı Anadolu'da başlayan Kuvâ-yı Milliye kuruluşları yürüttükleri mücadeleye kaynak sağlamak amacıyla insan iane, iaşe sağlamak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Balıkesir Kongresi'nde alınan kararlarla levazım örgütleri ve millî menzil kurulması uygun bulundu. Halktan silah ve malzeme sağlanması esasa bağlandı. Nazilli Kongresi'nde ise cephelere yeterli asker ve malzeme yollanması, bunların masraflarının karşılanması için halktan para ve aynı yardım alınmasına ve bu işlerin yürütülmesi mücahit başkanlarının yetkisine bırakıldı. Alaşehir Kongresi'nde ise millî ve genel seferberlik ilanı kararı alındı. Asker ve para toplamakla yetkili kurulların çalışmasının devamı uygun bulundu. Kongrelerde Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliyesi'nin bir otorite altına alınması, asker ve para ihtiyacının karşılanması için önemli kararlar alınmasına rağmen birleşme Batı Anadolu'da değil Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğindeki Sivas Kongresi'nde Ali Fuat Paşa'nın Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliye komutanlığına atanmasıyla gerçekleşmiştir.

Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliyesi'nin temel amacı yalnızca Yunan işgallerine son vermek değildi. İngilizleri de işgal ettikleri yerlerden göndermenin planlarını yapıyorlardı. Bunun farkında olan İngilizler General Milne aracılığıyla hükûmete baskı yapıyor, Kuvâ-yı Milliye'nin kaldırılması yolunda Harbiye Nezaretini sıkıştırıyordu. Anadolu'daki gelişmeler esnasında İstanbul Hükûmeti Kuvâ-yı Milliye'nin faaliyetlerinden duyduğu rahatsızlığı Anadolu'ya ifade ediyor, Kuvâ-yı Milliye'nin direnişini tasvip etmiyordu. İstanbul Hükûmeti, Batı Anadolu bölgesinin ve Osmanlı Devleti'nin kaderinin Paris Barış Konferansı'nda belirleneceğine ve Yunanlıların da buna uymak zorunda kalacağına inandığı için, direniş hareketlerine karşı olumsuz bir tavır takınmıştır.

16 Haziran 1919'da direniş örgütlerinin telgraf haberleşmeleri yasaklanırken, 18 Haziran'da da Kuvâ-yı Milliye hareketini yasaklayan bir genelge yayınlayarak Batı Anadolu'daki direnişi "yararsız" ve "zararlı" hareketler olarak değerlendirmiştir. İstanbul Hükûmetinin çeşitli bakanlıkların Ağustos 1919 boyunca komutanlara yazdığı Kuvâ-yı Milliye'nin Yunanlılara karşı harekete geçmemesi ve Türk çetelerinin dağıtılması yolundaki uyarıları işe yaramamıştır.

İngilizlerin güdümüne girmiş olan Damat Ferit Hükûmeti Kuvâ-yı Milliye'ye karşı bir takım önlemler almakta gecikmemiştir. Hem Kuvâ-yı Milliye hem de TBMM'yi ortadan kaldırmak için iç isyanları destekleyip, Kuvâ-yı Milliye'ye karşı savaşmak amacıyla Kuva-yı İnzibatiye teşkilatı kurulmuştur. İstanbul Hükûmeti'nin engellemelerine rağmen Yunan işgalinin genişlediği Batı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye'nin faaliyetleri 1920 yılı sonlarına kadar devam etmiştir.

Kuvâ-yı Milliye hareketinin önemli bir kısmı da, Kuzeybatı Anadolu olarak bildiğimiz ve bugünkü il taksimatına göre Sakarya, Kocaeli, Bursa, Bilecik, Balıkesir, Çanakkale ile Bolu'nun bir kısmını içine alan bölgede cereyan etmiştir. Geçekten de bu bölge Milli Mücadele liderlerinin de ifade ettiği gibi hem iç hem de dış cephe özelliği taşımaktaydı. Dış

cephenin önemli merkezlerinden Balıkesir ve civarında millî teşkilatlar oluşturularak Yunanlıların Anadolu içlerine ilerlemesi kesilmeye çalışıldı. Aynı zamanda Balıkesir, Yunanlılara karşı hareket için üs olarak kullanıldı. Burada Redd-i İlhak Cemiyetleri Heyet-i Merkeziyesi oluşturuldu ki bu Heyet-i Merkeziye cepheleri kurup ve denetlemek Kuvâ-yı Milliye'nin her türlü ihtiyaçlarını temin etmek gibi görevleri yüklendi. Bu doğrultuda kongreler topladı. İngilizler ve özellikle Millî Mücadele karşıtı grupların Anadolu içlerine sızma ve sirayet etme yolu olan Kocaeli bölgesi de iç cephe özelliği taşımaktaydı. Bu bölgede özellikle İstanbul'a doğru uzanan yarımada Mütareke'nin hemen ardından teşkilatlanma çalışmaları Karakol Cemiyeti tarafından başlatılmıştı. Cemiyet Kuvâ-yı Milliye döneminde aynı zamanda ülke çapındaki teşkilatlanmayı da planlamıştır. Kocaeli'nin İngilizler ve Millî Mücadele karşıtlarının eline geçmesinden sonra Geyve bölgesi millî kuvvetlerin üssü haline gelmiştir. Bursa'da ise Vali Vekili Gümölcineli İsmail Bey'in olumsuz tutumu nedeniyle uzun süre dağınık faaliyet gösteren Kuvâ-yı Milliye yanlıları ancak Bekir Sami Bey'in bölgeye gelmesinden sonra teşkilatlanarak Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetini kurmuşlardır.

Kuvâ-yı Milliye direnişinin Yunanlıları zor durumda bırakması üzerine müttefikler, Türk milis kuvvetlerini dağıtmak konusunda Yunanlılara izin vermiş ve harekete geçen Yunan ordusu 24 Haziran 1920'de Alaşehir, 30 Haziran 1920'de Balıkesir, 2 Temmuz'da Nif, ve Karacabey'i işgal etmişti. İngilizler de 25 Haziran 1920'de Mudanya'ya, 2 Temmuz'da da Bandırma'ya asker çıkararak Yunanlıları desteklemişlerdi.

Yunan saldırısı dağınık birbirinden bağımsız hareket eden sayıca ve silah cephanesi açısından yetersiz Kuvâ-yı Milliye birliklerini güç durumda bırakmıştır. Buna karşın çeşitli yerlerde kurulmuş olan Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetleri Kuvâ-yı Milliye müfrezelerinin her türlü isteklerini yerine getiriyorlar, gereksinimlerini karşılıyorlardı. Gerek şehirlerde gerekse köylerde kurulan Heyet-i Milliyeler kongrelerin kararlarını uygulamada büyük güçlüklerle karşılaşmadılar. Asıl büyük güçlük Kuvâ-yı Milliye'nin silahlı unsurları olan müfrezeler ve çetelerden gelmiştir. Kongre kararlarına bağlı kalmayan bu güçler kendi başlarına hareket ediyor, bu nedenle bir düzene sokulamıyorlardı. Cephe gerisinde kimi zaman halktan ihtiyaçlarından fazla para ve çeşitli malları zorla almışlar ve bu sebeple birçok sorunun da kaynağı olmuşlardı.

Güney ve Güneydoğu Anadolu Kuvâ-yı Milliyesi Batı Anadolu'dan biraz daha farklı idi. Buradaki mücadele tam bir halk savaşını andırıyordu. Savunma savaşları yapan şehirler kendi kıt olanakları ile mücadelelerini yürütmüşlerdir. Maraş'ın savunmasından sonra şehir çok fakir düştüğü için M. Kemal Paşa 10 Şubat 1920'de 12. Kolordu Komutanlığına emir vererek toplanacak para yardımının Maraş Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetine verilmesini bildirmiştir. Bölgede Kuvâ-yı Milliye'nin cephanesi ve silah eksikliği Milli Mücadele boyunca hissedilmiştir. Kuvâ-yı Milliye'nin desteklenmesi için zenginlerin ve halkın fedakârlıkları ile toplanan yardımlar yararlı olmuştur. Bölgede işgal güçlerine karşı halkın yürüttüğü savaş, TBMM kurulduktan sonra da devam etmiştir.

M. Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmesinden sonra 8 Ağustos 1919'da yayınlanan bir bildiri ile memleketi haksız yere işgal eden İtilaf Devletlerine karşı Türk bağımsızlığını korumak için milli kuvvetlerin kurulması milletin kendi iradesiyle egemenliğine sahip çıkması duyuruldu. '*Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür*' ilkesi ile yeni Türk vatanının sınırları belirtmeye çalışılıyordu. Sivas Kongresi tüm ülkeyi bir inanç ve otorite altında toplarken Güney Cephesi de Ali Fuat Paşa'nın komutasına verildi. Daha sonra 29 Haziran 1920'de Cephe, İran sınırından Fırat Nehri kadar Elcezire Cephesi ve Fırat'tan Antalya'ya kadar Adana Cephesi Komutanlıkları olarak bölündü.

Fransızların bölgeyi işgal etmesi, işgal güçlerinin desteği ile serbest hareket alanı kazanmış olan Ermeni çetelerinin Türk halkı üzerine kurduğu baskı üzerine Güney Anadolu'da pek çok yerde halkın girişimiyle ulusal birlikler kurulmaya ve işgal güçlerine karşı silahlı mücadeleye başlanmıştır. Sivas Kongresi'nden sonra da bu kuvvetlerin başına M. Kemal

Paşa tarafından komutanlar atanmıştır. Topçu Kemal Bey “Doğan” takma adıyla, Piyade Yüzbaşı Osman Bey “Tufan” takma adıyla, Yüzbaşı Ratip Bey “Sinan Paşa” takma adlarıyla Adana Cephesinde büyük hizmetler yapmışlardır.

Güney Kuvâ-yı Milliyesi gerçek anlamda bir halk hareketiydi. Eşkiya, çeteler ve zorbalara Kuvâ-yı Milliye’ye katılmadılar. Kuvâ-yı Milliye yalnız vatanseverlik ve Türklük duygusuna dayanıyordu. Bu bölgede Pozantı’da Fransızları kuşatan milislerin kazandığı zafer Kuvâ-yı Milliye’nin gerilla savaşlarına iyi bir örnek olmuştur.

Güney’de Maraş’a 30 Ekim 1919’da giren Fransızların Komutanı General Quarett, bir bildiri yayınlamıştı. Maraş Kalesi’ndeki Türk Bayrağı’nın indirilmesi ve şehirdeki işgal güçlerinin kışkırtıcı ve tahrik edici eylemlerinin ardından silaha sarılan halk, Yüzbaşı Kamil (Polat) , Yüzbaşı Selim, Öğretmen Hayrullah, Teğmen İhsan Beyler’in kuvvetleri ile birleşerek Fransız birliklerini Maraş’tan atmışlardır.

Fransızların Güney’de işgal ettiği bir başka şehir de Urfa idi. 15 Ocak 1920’de Yüzbaşı Saib (Ursavaş) yönetiminde örgütlenen Urfalılara bölgedeki çeşitli aşiretlerde destek verdiler. Fransızlar Urfa’ya girince millî kuvvetler kenti kuşattılar. İçeride bulunan “Çanakkale Müfrezesi” kuşatmayı desteklemiş, dışarı ile ilgisi kesilen Fransızlar aç ve vasıtasız kalmalarının ardından 12 Nisan 1920’de yapılan geçici bir anlaşma ile Urfa’yı boşaltmışlardır.

Güney’de halkın işgalcilere tepki gösterdiği Antep’te halk işgalin ilk günlerinden itibaren Fransızlara karşı direndiler. Fransızlar Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ni kendi yönetimleri altına aldıklarını açıkladıklarında Antep yöresine de yeni birlikler getirmişlerdi. Fransız egemenliğini önlemek için bazı tedbirler alma gereğini duyan Antep Müdafaa-ı Hukuk Örgütü ‘Şahin’ takma adıyla anılan Üsteğmen Sait’i Antep- Kilis yolu Kuvâ-yı Milliye Komutanlığına getirmişti. Şahin Bey’de ilk önce Kilis ile Antep arasındaki ulaşımı keserek kentteki Fransız birliklerine yardım edilmesini önlemeye çalışmıştır. Fransızların şehirde bir Türk kadınına saldırmaları ve çocuğunu öldürmeleri direniş fitilini ateşledi. Dışarıdan büyük destek alan Fransız birliklerine karşı çarpışan Yedek Subay Teğmen Sait Bey (Şahin) milisleriyle birlikte yaşamını yitirmiş fakat bu mücadelenin sonunda Fransızlar Antep’i boşaltmak zorunda kalmışlardır. 1 Nisan 1920’de yeni kuvvetleriyle Antep’i kuşatan Fransızlar güçlerine karşı şehir halkı aylarca kadın, çocuk, yaşlı Antep’i savundu. Zamir Bey (Damar Arıkoğlu) 200 kişilik kuvvetiyle şehri savunanlar arasında bulunuyordu. Temsil Heyetinin emri ile Kuvâ-yı Milliye’nin başına geçen Kılıç Ali Bey cepheyi dışarıdan yönetti. İnsanüstü direnişe rağmen şehir 9 Şubat 1921’de Fransızların eline geçti.

Antep’te Birinci Dünya Savaşı Fransa’sının Verdün’ünü anımsatan bir savunma sürdürülürken, Adana bölgesinde de Fransızlarla çarpışmalar başlamıştı. Olabildiğince örgütlenen Kuvâ-yı Milliyeciler Pozantı’ya kadar ilerlemiş olan Fransızları geri çekilmek zorunda bırakmışlardır. Bölgede ulusal güçlerin kurulmasında Karaisalı Müftüsü Mehmet Efendi’nin de büyük katkısı olmuştu. Pozantı yöresindeki çarpışmalarda bir Fransız taburu komutanı ile birlikte esir alınmıştı. Böylece Fransızlar Antep’ten sonra Pozantı yöresinde de ummadıkları bir halk direnişi ile karşılaşmışlardır. Tekelioğlu İsmail’in yönetimindeki Kuvâ-yı Milliye birlikleri de Toros yöresinde Fransızlara karşı yapılan mücadelede etkili olmuşlardır. Mütarekeden yararlanılarak Adana ve Antep yöresindeki ulusal güçleri yeniden düzenleme olanağına kavuşulurken Yüzbaşı Mustafa komutasında yeni bir Kuvâ-yı Milliye taburu kurulmuş ve Fransızlardan ele geçen silahlarla donatılan bir makineli tüfek bölüğü de oluşturulmuştu. Albay Selahattin Adil Bey’in cephe komutanlığına atanmasının ardından Adana bölgesi Güney Cephesi’ne bağlanmıştır.

Güneydoğu Anadolu’daki bütün şehir ve kasaba merkezleri yaptıkları miting ve gönderdikleri protesto telgraflarıyla, Kuva-yı Milliye’yi desteklemiş, haksız ve adil olmayan işgal ve davranışları defalarca kınamışlardır. Gönüllü Kuvâ-yı

Milliye oluşturan ya da aşiret kuvvetlerini yardıma gönderenler olmuş, bu meyanda silah talep edenler de bulunmuştur. Güneydoğu Anadolu'daki şehir ve kasabaları: Mardin, Siverek, Viranşehir, Nusaybin, Suruç, Midyat, Diyarbakır ve Siirt başta olmak üzere diğer yerleşim merkezleri de aynı tavrı sergilemişlerdir. Birecik ise, fillen işgal uğramış ve Kuvâ-yı Milliye'nin desteğiyle Fransızlara direnmiştir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde Kuvâ-yı Milliye'nin içinde yer alan sivil komutanlar arasında Hakkâri Valisi Haydar Bey, Kaymakam Cibranlı Halit Bey, Ekrek Nahiyesi Müdürü Zeynelzade Mustafa Efendi, aşiretleri ile birlikte milis kuvveti oluşturan yüzlerce aşiret reisi ve ağası arasında Hormekli Halil, Hasenanlı Halit, Okcu İzzettinli Hanan Ağa, Cibranlı Maksut, Mutki Aşireti Reisi Hacı Musa, Şadili Hasan Reşo, Simko, Sıpkanlı Abdülmecid yanında din adamları da bulunuyordu. Gördekli Şeyh Şerif, Zerdekli Şeyh Mustafa Efendi, Şeyh Muhammed ile Süleyman Necati, Bilanlı karyesinden Polat Bey, Kilisli Han Şerifoğlu, Mehmet, Dabisoğlu, Sadık milis faaliyetinin içerisinde yer almışlardır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Kuvâ-yı Milliye hareketi daha çok Ermeni çetelerin Türk halkına yönelik baskı ve imha politikasına karşı koymak üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede: Muş, Çıldır, Ağrı, Kars, Hakkâri, Erzurum, Bitlis, Siirt, Bingöl, Erzincan, Dersim, Van, Sivas'ta halk işgallere ve azınlıkların özellikle Ermenilerin yarattığı terör eylemlerine karşı Müdafaa-ı Milliye cemiyetlerinde birleşerek Kuvâ-yı Milliye'ye destek olmuşlardır.

Kuvâ-yı Milliye'nin Batı Anadolu, Güney ve Güneydoğu Anadolu kadar olmasa da Trakya, kuzey ve kuzey-doğu Anadolu'da ve kısmen Karadeniz'de etkinliği söz konusu olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde özellikle Pontus'lu Rumların yaratmış olduğu güvenlik sorunu karşısında milis kuvvetleri ile direniş gösterilmiş, milli kuvvetlerin başında sivil subaylar bulunmuştur. Özellikle Giresun bölgesinde 'Topal Osman' milisleri Pontus çetelerine karşı büyük başarı elde etmişlerdi.

Trakya'da ise Yunan kuvvetlerine karşı ilk önce Cafer Tayyar Paşa'nın başında bulunduğu kolordu birlikleri ile karşı konulurken Istrancalarda kurulan "Kanlı Bayrak Çetesi" gösterdiği direniş ile İtilaf Devletleri ve Rum çetelerini şaşırtmış, İstanbul'a yürümek isteyen Yunan birliklerinin caydırılmasında etkili olmuştur.

Kuvâ-yı Milliye yalnızca Batı Anadolu'da ilerleyen Yunan ordusuna karşı koymakla kalmamış aynı zamanda merkezî otoritenin zafiyete uğradığı bu dönemde iç ve dış politikada sesini duyurmuştur. Milletlerarası Tahkikat Komisyonu, Milne Hattı'nın tespiti, Nazilli Kongreleri ve iç ayaklanmaların bastırılması Kuvâ-yı Milliye'nin başarılı faaliyetleri arasında yer almıştır.

Sivas Kongresi'nde Kuvâ-yı Milliye birliklerinin tek çatı altında toplanması ve Heyet-i Temsiliyenin denetimine verilmesi kararlaştırılmıştır. Kongre sırasında iki bölümden oluşan bir Kuvâ-yı Milliye talimatnamesi hazırlanarak, Kuvâ-yı Milliye komutanlarına gönderilmiştir. Kuvâ-yı Milliye'nin yapısını, çalışma şeklini, hedef ve gayelerini ortaya koyan 14 maddelik talimatname ile Kuvâ-yı Milliye birlikleri denetim altına alınmaya çalışıldığı gibi birliklerde görev yapanlara yapılacak ödemeler hakkında da bir düzenleme getirilmiştir.

Kuvâ-yı Milliye başarılı bir mukavemet göstermesine rağmen işlerlik konusunda bazı sıkıntılar da yaşatmıyor değildi. Hem yerel olması hem de bazı zamanlar kontrol edilmekte zorluk çekilmesi Kuvâ-yı Milliye konusunda TBMM'yi düşünmeye itti. Ayrıca Kuvâ-yı Milliye ulusal nitelikte bir kurtuluş reçetesi için disiplinli bir düzenli ordu niteliğinde değildi. Genel itibariyle bakarsak Kuvâ-yı Milliye'nin sonunu getiren sebepler şunlardır: 1- Düzenli ordunun kurulmasının gerekliliği. 2- Yunan ordusuyla düzensiz birliklerin savaşmasının güç olması. 3- Başta Demirci Mehmet

Efe'nin adının karıştığı Denizli olayları olmak üzere bazı dedikodulara adının karışması. 4- Gediz Taarruzunda (24 Ekim 1919) bazı başarısızlıklar ve uyumsuzluklar. 5- Halkın ve kimi cemiyetlerin Kuvâ-yı Milliye konusunda bazı tereddütleri veya aşırı bağlılıkları.

Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye üyeleri Batı Anadolu'daki dağınıklığı giderebilmek için önce Ali Fuat Paşa'yı sonra da Albay Refet'i Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliye Komutanlığına atadılar. Ancak bundan istenilen sonuç alınamadı. 16 Mayıs 1920'de çıkan bir kararla Kuvâ-yı Milliye'nin bütün yiyecek ve cephane ihtiyaçları Millî Savunma Bakanlığınca karşılanmak üzere düzenli orduya bağlanması kararı alındı. Kuvâ-yı Milliye birlikleri ile gönüllü teşkilatların kuruluş ve faaliyetleri Ağustos 1920'de Müdafaa-ı Milliye Vekâleti tarafından bazı esaslara bağlanmıştır. Buna göre; gönüllü teşkilatı kurmak için Müdafaa-ı Milliye Vekaletinden izin alınması gerektiği, gönüllü birliklerin teşekkülünden hemen sonra en yakın askerî bir kumandan tarafından denetlenmesi gerektiği ve sonucun Müdafaa-ı Milliye Vekaletine bildirilmesi gerektiği ve cepheye ulaşan gönüllü birliklerin diğer erlere uygulanan kanunlara dahil olacakları bildirilmiştir.

22 Haziran 1920 tarihinde gerçekleşen büyük Yunan taarruzu üzerine Türk halkı fevkalade bir heyecana kapılmış, yollara dökülmüştür. Uşak'a kadar adeta bir insan selinin oluşturduğu göç dalgası Batı Anadolu'da yılgın bir ortam yarattı. Bu durum Kuvâ-yı Milliye'nin varlığı ile ilgili tereddütleri artırırken Kuvâ-yı Milliye'nin büyük bir kısmı Aydın bölgesinde Yörük Ali, Danişmentli İsmail yanında, (Çolak İbrahim müfrezesi, 3. Süvari Tümenine; Sarı Edip Efe Müfrezesi 33. Süvari Alayına, Gökbayrak Müfrezesi, 61. Piyade Alayına) düzenli ordu birlikleri haline getirilmiştir. O arada 6-7 Temmuz 1920'de Denizli'de Demirci Mehmet Efe tarafından gerçekleştirilen katliam sonrası artık Kuvâ-yı Milliye döneminin sonunun gelmesi gerektiği fikrini pekiştirdi. Gediz Taarruzundaki (24 Ekim 1920) başarısızlık ve uyumsuzluk bu kanaatin uygulamaya geçmesine neden olmuştur. Süreç meclis denetiminden uzak 'Çerkez Etem ve Demirci Mehmet Efe' gibi kontrolsüz grupların tasfiyesiyle sonuçlanmıştır. Nitekim "*nizamsız teşkilat fikrini ve siyasetini yıkmak yapacağım ilk iştir*" diyen İsmet (İnönü) Batı Cephesi Komutanlığına atanmasının ardından düzenli orduya davet edilmiş olan Demirci Mehmet Efe direnişinin ardından Nazilli'nin bir köyünde ikamete mecbur bırakılırken Etem de Yunanlılara sığındı. Bu durum artık kesinlikle düzenli ordunun kurulması gereğini ortaya koydu ve sonuçta da 2 Ocak 1921'de Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti emriyle Kuvâ-yı Milliye müfrezeleri tamamen kaldırıldı.

Günver GÜNEŞ

KAYNAKÇA

AKER, M. Şefik, **İstiklal Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali**, Cilt 3, İstanbul 1937.

ALBAYRAK, Mustafa, **Millî Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919- 2 Ağustos 1920)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1998.

AYDINEL, Sıtkı, **Güneybatı Anadolu Kuvâ-yı Milliye Harekâtı**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 1993.

BAYAR, Celal, **Ben de Yazdım**, Cilt 1-8, İstanbul 1997.

COŞKUN, Alev, **Kuvâ-yı Milliye'nin Kuruluşu**, İstanbul 2007.

ÇAY, Abdülhaluk M., KALAFAT, Yaşar, **Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye Hareketleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını: 90, Ankara 1990.

GÖKBEL, Asaf, **Millî Mücadele’de Aydın**, Coşkun Matbaası, Aydın 1964.

KÖSTÜKLÜ, Nuri, **Millî Mücadele’de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

Millî Mücadele’de Aydın Sancağı ve Yörük Ali Efe, Ed. Günver Güneş, Mehmet Başaran, Tuna Matbaacılık, Aydın Belediye Başkanlığı Yayını, Aydın 2009.

ÖZKAYA, Yücel, “İstiklal Savaşında Türk Halkının Kuvâ-yı Milliye’ye ve Millî Ordu’ya Katkıları”, **II. Askerî Tarih Semineri Bildiriler**, Ankara 1985.

ÖZKAYA, Yücel, “Kuvâ-yı Milliye”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S 24, Ankara 1992.

SELEK, Sabahattin, **Millî Mücadele, Ulusal Kurtuluş Savaşı**, Cilt I, İstanbul 1970.

SOFUOĞLU, Adnan, **Kuvâ-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu (1919-1921)**, Ankara 1994.

ŞAPOLYO, Enver Behnan, **Kuvâ-yı Milliye Tarihi**, Ankara 1957.

TAÇALAN, Nurdoğan, **Ege’de Kurtuluş Savaşı Başlarken**, İstanbul 1981.

TEKELİ, İlhan, İLKİN, Selim, **Ege’de Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı’na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, TTK Basımevi, Ankara 1989.

TÜRKMEN, Zekeriya, **Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920)**, TTK Basımevi, Ankara 2001.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kuva-yi-milliyeye/?pdf=3525> adresinden erişilmiştir